

Mitä sokeat näkevät

Johdannoksi

Oheinen teksti on syntynyt romaanini *Suomies* yhteenvedona ja sivutuotteena. Toiseksi se käsittelee todellisuuden ongelmaa siinä perinteessä, jonka yhtenä lähtökohtana on Platonin luolavertaus ja myöhäisempänä silmukkana pohdinnat mediayhteiskunnasta sekä muutaman vuosikymmenen takaiset oivallukset todellisuudesta, kielestä, teksteistä jne. Ranskanmaalla. Kirjoitus on ilmestynyt aiemmin *Hufvudstadsbladetissa* ruotsiksi.

“Jos puhuu sanan korostamisesta, puhuu ihan menneestä ajasta”, sanoi taannoin muuan pappismies, joka halusi tehdä jumalanpalveluksesta visuaalisesti näyttävämmän.

Lause kiteyttää sen ajattelun murroksen, joka alkoi Patmoksen saarella olevasta luolasta pari tuhatta vuotta sitten ja päättyy paljon myöhemmin toiseen pimeään huoneeseen. Siellä kuvat virtaavat kiihtyvällä vauhdilla ohitse, yhtä merkityksettöminä kuin maisema junan ikkunassa.

Se pimeä huone on ihminen itse.

Mutta ennen kuin hiljennymme sinisenä hohtavan ikoniruudun äärellä, muistellaamme vielä kerran tarinaa sokeasta näkijästä, jolla oli monta nimeä: Homeros, Johannes tai Teiresias. Hän oli kulttuurinsa kävelevä muisti.

Tarina sokeasta Johanneksesta ja hänen kirjuristaan Prochoroksesta on länsimaisen kulttuurin avainkertomus. Se kuvaa siirtymistä suullisesta perinteestä kirjoitustaidon teknologiaan, maailmaan jota näköaisti ja vauhti hallitsevat.

Johannes on menneen maailman mies, kertoja joka on tottunut luottamaan muistiinsa ja sen takaamaan ylemmyyteen suullisessa perinteessä. Prochoros sen sijaan on tulevaisuuden mies: hän kirjoittaa näkeville, eikä Johannes voi kontrolloida kertomuksensa lopullista muotoa.

Prochoros on Johanneksen ilmestyksen todellinen tekijä, moderni, dynaaminen, ja eteenpäin suuntautunut mies.

Länsimainen, kirjoitustaitoon ja teknologiaan nojaava kulttuuri on korostanut kaikin tavoin näköaistin merkitystä. Se on samastanut näkemisen ymmärtämiseen, mistä kertoo myös ilmaus “tarkka-näköinen”. Näköaistilla ei kuitenkaan ole muistia: se on pragmaattinen ja yksinkertaistava aisti. Sen voima on armoton nopeus.

Kulttuurimme visualisoituminen aiheuttaa paradoksaalisen tilanteen, koska näköaistin ylikorostaminen on tuhoamassa oman perustansa, kirjoitetun sanan. Mitä paremmin uusi teknologia ottaa huomioon silmän tarpeet, sitä sokeammaksi silmä tulee.

Wim Wendersin elokuvassa *Until the End of the World* vanha tiedemies suunnittelee laitteen, jonka avulla hänen sokea vaimonsa saisi taas nähdä. Perheen poika kiersi maailmaa ja kuvasi laitteella materiaalia äitiään varten. Mutta poika oli tulla sokeaksi, koska kone ärsytti hänen silmiään. Se on länsimaisen kulttuurin tarkka metafora.

Reaaliajassa toimivat tiedotusvälineet kiihdyttävät ajan äärimmilleen; joka tunti voimme seurata televisiosta uutiskuvia ja saada varmuuden siitä, että silmä hallitsee todellisuutta.

Kuvamyrsky pirstoo kausaliteetin, tilakokemuksen ja kertomisen rakenteen. Se tekee meidät vauhtisoikeiksi.

Silloin tällöin on hyvä kysyä neuvoa sokeilta, koska he näkevät kaikilla neljällä aistillaan. Heidän maailmansa ei ole latistunut kuvaksi, vaan iho on herkistynyt aineelle. He kuulevat tilan syvyyden ja maistavat yhä Madeleine-leivoksen maun. Heillä on vielä muisti.